NİZİP EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ (NEFAD)
JOURNAL of NIZIP EDUCATION FACULTY (JoNEF)
Cilt -2, Sayı -1, 2025

# Sınıf Öğretmenlerinin Öğretimsel Stres Kaynaklarının Belirlenmesi

Nida Bayındır[1]

**Özet**

Öğretimsel stres, öğretmenlerin öğretimsel yaşantılara yönelik işlerde karşılaştıkları zorluklar ve baskılar sonucu ortaya çıkan bir psikolojik durumdur. Bu stres, öğretmenin iş performansını, motivasyonunu ve genel yaşam kalitesini olumsuz olarak etkileyebilir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde öğretimsel yaşantılarda karşılaştıkları stres faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, öğretmenlerin öğretim yaşantılarından kaynaklı sorunların yarattığı stres kaynaklarının bilinmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki performanslarını etkileyen sınıf içi değişkenlerin tespitini sağlamaktadır. Araştırmaya, 2023-2024 eğitim öğretim yılının 2. döneminde Eskişehir il merkezinde görev yapan 12 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veriler betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin biri hariç hepsi öğretimsel stres yaşadığını belirtmektedir. Öğretmenler doğrudan yaşadıkları en büyük stres kaynağı olarak veli müdahaleleri ve baskılarını görmekte, bu durumu davranış problemleri kaynaklı şikâyetlerle uğraşma izlemektedir. Öğretmenlere göre dolaylı olarak onlarda stres yaratan etkenlerin başında ise mesleki motivasyon düşüklüğü, mesleki tükenme ve yorgunluk, mesleki statünün azalması gelmektedir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; öğretmenlerin öğretim yaşantılarından kaynaklanan stres unsurlarının tespit edilmesi, öğretmenlerin en çok yaşadıkları stres kaynaklarının nedenlerinin araştırılıp, öğretmenlerin bu konudaki dayanıklılıklarının ve mesleki niteliklerinin arttırılması, veli müdahaleleri ve şikâyet yönetimi ile ilgili kurumsal önlemlerin alınması, öğrenci davranış sorunlarına yönelik çözüm merkezleri oluşturulması, öğretmen mesleki motivasyonunu arttırılacak kaynakların bulunması önerilmektedir.

**Anahtar Sözcükler**

Sınıf öğretmeni
Öğretimsel stres
Mesleki stres
Motivasyon

**Makale Hakkında**

***Gönderim Tarihi***
24 Aralık 2024
***Kabul Tarihi***
21 Mayıs 2025
***Makale Türü***
Araştırma Makalesi

# Determination of Primary School Teachers' Sources of Instructional Stress

**Abstract**

Instructional stress refers to a psychological condition that arises from the challenges and pressures teachers encounter during instructional activities. This type of stress can negatively impact teachers' job performance, motivation, and overall quality of life. The aim of this study is to identify the stress factors that primary school teachers face during instructional experiences within the classroom. The research is significant in terms of uncovering the sources of stress that stem from teachers' instructional experiences and identifying in-class variables that affect their professional performance. The study was conducted during the second semester of the 2023–2024 academic year with the participation of 12 primary school teachers working in the city center of Eskişehir, Turkey. The research employed a qualitative case study design. Data were collected using a semi-structured data collection tool developed by the researcher and analyzed through descriptive analysis techniques. According to the findings, all but one of the participating teachers reported experiencing instructional stress. Teachers identified parental interference and pressure as the most significant direct source of stress, followed by the burden of dealing with complaints related to student behavioral problems. Indirect stress factors mentioned by the teachers included low professional motivation, occupational burnout and fatigue, and the decline in the societal status of the teaching profession. Based on the results, it is recommended that stress factors arising from instructional experiences be identified, and the underlying causes of the most frequently reported stress sources be investigated. Additionally, strategies should be developed to enhance teachers' resilience and professional competencies. Institutional measures should be taken to manage parental interventions and complaints, while dedicated support centers should be established to address student behavioral issues. Finally, resources aimed at improving teachers' professional motivation should be explored.

**Keywords**

Primary school teacher
Instructional stress
Occupational stress
Motivation

**Article Info**

***Received***
December 24, 2024
***Accepted***
May, 21, 2025
***Article Type***
Research Paper

***Atıf:*** Bayındır, N. (2025). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stres kaynaklarının belirlenmesi. *Nizip Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(1), 1-10.

[1] Nida Bayındır, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, nida.bayindir@ogu.edu.tr, Türkiye, https://orcid.org/0000-0001-8329-358X

## EXTENDED ABSTRACT

### Introduction

Individuals are increasingly exposed to various sources of stress due to the rapid pace of social change. In particular, stress experienced in professional and working life often leads to employee dissatisfaction and decreased motivation. When this is compounded by physical, mental, and emotional fatigue, it can result in negative outcomes such as emotional exhaustion, depersonalization, and a diminished sense of personal accomplishment. For teachers, the primary sources of occupational stress include workload, issues in hierarchical relationships, role ambiguity, challenges in management and decision-making processes, technological changes, physical conditions of the work environment, and interpersonal relationships (Akdemir et al., 2021; Çargan, 2019; Gülbeyaz, 2006; Yetişir, 2011; Yılmaz & Ekinci, 2006). Therefore, it is essential to identify stress factors stemming from instructional experiences that significantly affect teachers' professional performance. This study is particularly important in terms of detecting challenges such as classroom management difficulties, differences in student academic levels, student assessment processes, issues related to student health and attendance, availability of resources and instructional materials, curriculum-related stressors, working hours, student motivation, administrative paperwork, adaptation to technology, time management, parent-related problems affecting the learning process, increasing responsibilities, and performance pressure.

### Method

The research data were collected through a semi-structured interview form designed by the researcher. In the design of the form, relevant researches were examined and a repository of questions was created. The questions suitable for the research purpose were presented to the opinions of two primary school education experts working at the university, a guidance and psychological counseling specialist, and a primary school teacher. Some questions that are thought to provide an understanding of the subject have been added and some statements have been corrected.

The research was conducted with 14 primary school teachers working in public schools affiliated with the Ministry of National Education in Eskişehir district center in the 2023-2024 academic year. It was determined by one of the sampling methods used for determining the teachers who will participate in the research with homogeneous sampling. A small and homogeneous sample group showing similar characteristics depending on the problem of the research was taken with homogeneous sampling.

### Results

The main sources of stress in instructional experiences that classroom teachers directly face are parental disinterest or pressure, behavioral problems, and student complaints. The sources of stress that are indirectly reflected in the educational experiences in the classroom are seen by teachers as low professional motivation and professional burnout. This is followed by the perception of professional status and the lack of professional expectations.

Teachers participating in the study see parent interventions and pressure, student or parent complaints, and behavioral problems that they have to solve in the classroom as sources of stress that directly affect them. This is followed by student motivation deficiencies, curriculum catch-up and workload overload, time management problems. Parent pressure, curriculum development, time devoted to correcting negative behaviors keep the teacher extremely busy and affect his performance in the classroom and create a serious source of stress.

Teachers participating in the study most often see occupational burnout and lack of motivation and concerns about professional status as the sources of stress that indirectly affect them. This situation is followed by economic problems and insufficient personal rights. Teachers are unable to give themselves to the profession for these reasons and have expressed the opinion that they are experiencing professional worthlessness. This situation can stress them out with a feeling of helplessness and inadequacy.

### Discussion and Conclusion

According to the results of the research covering the determination of the sources of instructional stress experienced by classroom teachers; all but one of the teachers participating in the study indicate that they are experiencing instructional stress. Teachers directly see parent interventions and pressures as the biggest source of stress they experience, followed by dealing with complaints caused by behavioral problems. According to teachers, the main factors that indirectly cause stress are low professional motivation, professional exhaustion and fatigue, and a decrease in professional status. Another important variable that stresses teachers is dealing with behavioral problems experienced in the classroom and complaints that come after. In the beginning, the psychosocial causes of increasing behavioral problems in students are the environment they live in, the family environment, and the pathological conditions they interact with. Based on the research findings, it is proposed to identify the stress elements caused by teachers' teaching lives and make plans for solution proposals both in the

© 2021 NEF JOURNAL. All rights reserved. http://www.nefjournal.org 

long and short term, investigate the causes of the most common sources of stress, increase teachers' resilience and professional qualifications in this regard, take institutional measures related to parent interventions and complaint management, examine the negative status perception of the profession within the scope of expectations and needs, increase the preferability of the teaching profession, introduce innovations that will contribute to the social image of the teaching profession

## GİRİŞ

İnsanlar toplumsal değişimin hızıyla farklı stres kaynaklarına maruz kalmaktadırlar. Özellikle iş ve çalışma yaşamındaki stres çalışanların mutsuz olmasına ve motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır. Bu durum çalışanların fiziksel, zihinsel ve duygusal yorgunluğu ile birleşince duygusal tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı eksikliği gibi olumsuz durumlara neden olmaktadır. İnsan kaynağının etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesi, aslında, çok yönlü ve zorlu bir süreçtir. Çalışanların beklentilerinin karşılanıp, iş ortamı değişkenlerine uyumun sağlanması gerekmektedir. Bu değişkenlere uyum sağlayamayan çalışanlar stres yaşamaktadırlar. Stres, bireyi olumsuz olarak etkileyen çevresinden veya kendinden kaynaklanan hızlı ve ani değişikliklere verilen tepkidir. Stres yaratan faktörler ya bireyin kendinden oluşan ya da iş çevresinin yarattığı stres kaynakları olmaktadır. Stres kaynakları mesleklere göre farklılaşabilir. Yapılan mesleğe göre stres azalıp çoğalabilir (Kaplanoğlu, 2014; Şanlı, 2017; Yavan & Pekkaya, 2017). Yüz yüze insan ilişkileri yoğun olan ve küçük yaş grupları çalışmak zorunda kalan, değişen ve artan görev sorumlulukları ile mesleki stresi en fazla yaşayan gruplardan biri de öğretmenliktir. Eğitim bilimlerinde yaşanan hızlı gelişmeler, eğitim sistemindeki değişiklikler öğretmenlerin bu değişikliklere hızlı bir biçimde uyum sağlamak zorunda kalması onlarda stres yaratmaktadır. Öğretmenler, üstlendikleri rollerle öğrenci ve veli ilişkileri, öğretimsel sorumluluklar ve yönetsel ilişkiler nedeniyle pek çok sorunla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum onların mesleki motivasyonunu düşürmekte ve yaşam kalitelerini olumsuz olarak etkilemektedir (Açıkgöz vd., 2023; Aydın, 2022; Göksoy & Argon, 2014; Parlak vd., 2023; Pehlivan vd., 2023; Yanardağ & Dikmen, 2020).

Öğretmenlerin mesleki olarak yaşadıkları stresin başında iş yükü, ast üst ilişkilerinde yaşanan sorunlar, rollerdeki belirsizlikler, yönetim ve karar süreçleri, teknolojik değişim, ortamın fiziki şartları ve insanlar arası ilişkiler gelmektedir (Akdemir, vd, 2021; Çargan, 2019; Gülbeyaz, 2006; Yetişir, 2011; Yılmaz & Ekinci, 2006).

Öğretmenlik mesleği uzmanlık gerektiren bir alan olması nedeniyle bireysel performansın çok önemli olduğu bir meslektir. Öğretmenlerin bilgi ve birikimlerini sınıf ortamına aktarabilmeleri yüksek düzeyde bir performansa ve motivasyona bağlıdır. Öğretmenin etkililiğini ve verimini düşürecek her türlü stres kaynağının tespit edilip ortadan kaldırılması bu bakımdan çok önemlidir. Bunun haricinde öğretmenlere yönelik stres faktörlerinin neler olduğuna ilişkin araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Şu ana kadar yapılmış araştırmalar (Bilge et al., 2023; Bilgili & Tekin, 2019; Bozkurt, 2004; Bulut, 2005; Çardak, 2002; Doğmuş & Yıldırım, 2023; Erdem, 2004; Erken, 2006; Kaplan, 2021; Karatopçu et al., 2023; Okutan & Tengilimioğlu, 2009; Özgenel & Canuylasi, 2021; Sezer et al., 2023; Yılmaz, 2015; Yolak, 2016) öğretmenin mesleki stresini etkileyen genel faktörlere yönelik olarak yapılmıştır. Öğretmenin okuldaki pek çok rolünün yanında üstlendiği asli görevi sınıftaki öğrenme öğretme sürecini etkili ve verimli bir şekilde yürütmektir. Mevcut literatürde öğrenme ve öğretme süreci kaynaklı stres faktörlerine ilişkin yeterli düzeyde araştırmaya rastlanmamıştır. Bunun için öğretmenlerin mesleki performanslarını yakından etkileyen öğretimsel yaşantılardan kaynaklı stres durumlarının belirlenmesi gerekmektedir. Sınıf yönetim zorlukları, öğrenci düzey farklılıkları, öğrenci değerlendirmeleri, öğrenci sağlık ve devam sorunları, kaynak ve araç gereç durumları, müfredattan kaynaklanan stres unsurları, çalışma saatleri, öğrenci motivasyonu, kırtasiye işleri, teknoloji uyumu, zaman yönetimi, öğrenme sürecine yansıyan veli sorunları, sorumluluklar, performans baskısı gibi durumları tespit edebilmek açısından araştırma önem taşımaktadır. Araştırma, sınıf öğretmenlerinin öğretimsel yaşantılardan kaynaklanan stres kaynaklarını belirlemeye yöneliktir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1- Öğretmenlerin yaşadığı doğrudan öğretim sürecinden kaynaklanan stresler nelerdir?

2. Öğretmenlerin yaşadığı dolaylı olarak öğretim sürecinden kaynaklanan stresler nelerdir?

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli-Deseni

Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel stres kaynaklarını belirlemeyi amaçlayan araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması, olay veya durumu farklı bakış açıları ile değerlendirmek için ele alınan durum veya topluluğun kendine has özellikleri nedeniyle seçilip kendi bağlamında ele alınarak yapılmaktadır. Durum çalışmalarında yaşanan olayların betimlendiği, açıklandığı ve duruma ilişkin bilgilerin toplandığı görülür (Creswell, 2013;Yin, 2011). Bu araştırmada incelenen sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel stres kaynaklarına ilişkin durumdur. Bu nedenle ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı öğretimsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

### Evren-Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Eskişehir il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı resmi okullarda görev yapan 12 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılacak öğretmenlerin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden benzeşik örnekleme kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme ile araştırmanın problemine bağlı olarak benzer özellikler gösteren küçük ve homojen bir örneklem grup alınmıştır. Dolayısıyla örneklem evrende yer alan benzer bir alt grubu veya durumu ifade etmektedir (Baltacı, 2018; Patton, 2014). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların ortak özelliği resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri olmasıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler toplanmış ve aşağıda gösterilmiştir. Araştırma, çalışma grubu ve uygulanan istatistiki yöntemlerle sınırlıdır.

**Tablo 1.** Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Değişkenleri

| Katılımcılar | Cinsiyet | Yaş | Öğrenim Durumu | Mesleki Kıdem | Kaçıncı Sınıfı Okuttuğu | Öğretimsel Stres Yaşama Durumu |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **Ö1** | Kadın | 55 | Lisans | 27 | 3 | Evet |
| **Ö2** | Kadın | 35 | Lisans | 8 | 3 | Evet |
| **Ö3** | Kadın | 38 | Lisans | 15 | 1 | Evet |
| **Ö4** | Erkek | 34 | Lisans | 7 | 2 | Evet |
| **Ö5** | Erkek | 32 | Yüksek lisans | 6 | 2 | Evet |
| **Ö6** | Kadın | 25 | Lisans | 5 | 4 | Evet |
| **Ö7** | Erkek | 26 | Lisans | 7 | 4 | Evet |
| **Ö8** | Kadın | 27 | Lisans | 4 | 3 | Evet |
| **Ö9** | Kadın | 45 | Lisans | 23 | 2 | Evet |
| **Ö10** | Erkek | 53 | Lisans | 28 | 1 | Evet |
| **Ö11** | Kadın | 34 | Lisans | 14 | 3 | Hayır |
| **Ö12** | Erkek | 32 | Yüksek lisans | 12 | 1 | Evet |

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 7 kadın 5 erkek sınıf öğretmeni katılmıştır. Bu öğretmenlerin 6'sı 31-40 yaş aralığındadır. Kıdem süreleri bakımında en az 4 yıl, en fazla 27 yıllık kıdeme sahip öğretmenler araştırmada yer almıştır. Öğretmenlerin 2'si yüksek lisans, 10'u lisans mezunudur. Öğretmenlerce okutulan farklı sınıf seviyeleri mevcuttur. Öğretmenlerden biri hariç hepsi öğretimsel stres yaşadıklarını belirtmişlerdir.

### Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme tekniği, yaygın kullanılan, katılımcıların görüşlerini bire bir aktarabildiği ve rahatça ifade edebildiği bir tekniktir. Görüşmenin amacı, katılımcının durum karşısındaki bakış açısını anlamaktır (Creswell, 2013).

Araştırma verileri, araştırmacı tarafında oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Formun hazırlanmasında ilgili araştırmalar incelenmiş ve bir soru havuzu oluşturulmuştur. Araştırma amacına uygun sorular üniversitede görev yapan iki sınıf eğitimi alan uzmanı, bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan uzmanı ve bir sınıf öğretmeninin görüşlerine sunulmuştur. Konunun anlaşılmasını sağlayacağı düşünülen bazı sorular eklenmiş ve bazı ifadeler düzeltilmiştir. Sorular katılımcıların herhangi bir yönlendirme olmadan doğrudan konu ile ilgili görüşlerine yönelik olarak sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlere araştırmanın ve uygulamanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve gönüllü katılımları sağlanmıştır. Veri toplama işi bittikten sonra görüşme formu üzerinde katılımcı teyidi alınmış ve katılımcı gizliliğine önem verilmiştir. Görüşme formu, öğretmenler tarafından ortalama 20-30 dk. içerisinde tamamlanmıştır.

### Verilerin Analizi

Görüşme formu ile elde edilen veriler kaydedilip, sıralanmıştır. Temaların ve kodlamaların analiz öncesinde hazırlanması ve özetleme ve yorum imkânı tanıması açısından betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu analizin amacı, elde edilen verilerin araştırma kapsamındaki kavram ve ilişkilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Bunun için, öncelikle ifadelerden çıkarılan doğrudan alıntılar kodlanmıştır. Elde edilen kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre gruplanmış ve durumu betimleyici temalar geliştirilmiştir (Özdemir, 2010).

© 2021 NEF JOURNAL. All rights reserved. http://www.nefjournal.org

Araştırmada katılımcılara araştırma konusu ile ilgili kapsamlı açıklamalar yapılarak aktarılabilirlik sağlanmıştır. İnandırıcılığın sağlanması, tutarlığı için katılımcı doğrulaması, uzman incelemesi ve örneklem seçim aşamaları detaylarına yer verilmiştir. Ayrıca katılımcıların gönüllü katılımı sağlanmış ve kişisel gizlilik esaslarına bağlı kalınmıştır. Katılımcı görüşleri doğrudan yapılan alıntılarla gösterilmiştir.

### Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda daha çok inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik kavramları kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bunun için araştırmanın teyit edilebilirliği için uzman incelemesi ve derinlik odaklı veri toplamaya önem verilmiştir. Araştırma yönteminin niçin ve nasıl seçildiği açıklanarak, araştırma sorularını yanıtlamaya en uygun yönteme karar verilerek, seçilen yöntemin sınırlılıklarını gözeterek, veri toplama sürecine ilişkin yapılan düzenlemelerle, ölçme aracı ve ulaşılan bulgular nitel araştırmalar konusunda deneyimli bir öğretim elemanına incelettirilerek araştırmanın tutarlılık sağlanmıştır. Veri toplama aracının hazırlanma ve veri toplama süreci detaylı olarak açıklanarak araştırmanın aktarılabilirliği sağlanmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı için ise doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Verilerin analizinde, toplamda ne kadar görüş ifade edildiğinin görülmesi açısından toplam frekanslara yer verilmiştir. Öğretmenlerin her bir soruya verdiği cevaplar ortak kavramlar altında kodlanarak tekrarlanma sıklıklarına göre kendilerine yönlendirilen sorular tablolar halinde sunulmuştur.

## BULGULAR

Öğretmenlerin öğretimsel süreçte yaşadıkları stres ve stres kaynaklarına ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

**Tablo 2.** Öğretimsel Stres Kaynağına İlişkin Tema ve Kodlar

| Tema | Kod | Frekans |
|---|---|---|
| **Stres kaynağı (doğrudan)** | Veli ilgisizliği, aşırı beklenti veya baskısı | 12 |
| | Öğrenci şikâyetleri | 10 |
| | Öğretim sorumlulukları ve müfredat yetiştirme | 8 |
| | İdari sorumluluklar ve iş yükü fazlalığı | 8 |
| | Davranış problemleri | 11 |
| | Sınıf yönetim sorunları | 3 |
| | Öğretim kazanımlarına ulaşma | 4 |
| | Zaman yönetimi | 7 |
| | Öğrenci seviye farklılıkları ve ihtiyaçları | 3 |
| | Öğrenci değerlendirmeleri ve sınav hazırlama stresi | 6 |
| | Çalışma koşulları ve sınıf içi yetersiz kaynak, araç gereç | 2 |
| | Öğrencideki motivasyon eksikliği | 9 |
| | Öğrenci güvenliği ve sağlığı | 3 |
| | Okul nöbetleri | 7 |
| **Stres kaynağı (dolaylı)** | Başarısızlık kaygısı | 3 |
| | Yüksek veya düşük beklenti | 3 |
| | Ekonomik sorunlar | 4 |
| | Sağlık sorunları | 2 |
| | Psikolojik sorunlar ve huzursuzluk | 2 |
| | Kişiliğe bağlı sorunlar | 2 |
| | Mesleki motivasyon düşüklüğü veya mesleki tükenme | 8 |
| | Yetersiz formasyon | 3 |
| | Mesleki statü algısı | 6 |
| | Yetersiz özlük ve sosyal haklar | 4 |
| | Zaman yönetimi sorunları | 3 |

Sınıf öğretmenlerinin doğrudan (öğretim süreci kaynaklı) karşı karşıya kaldığı öğretimsel yaşantılardaki stres kaynaklarının başında veli ilgisizliği veya baskısı, davranış problemleri ve öğrenci şikâyetleri gelmektedir. Sınıftaki öğretimsel yaşantılara dolaylı (genel mesleki) olarak yansıyan stres kaynakları ise öğretmenlerce mesleki motivasyon düşüklüğü ve mesleki tükenmişlik olarak görülmektedir. Bunu mesleki statü algısı ve mesleki beklenti azlığı izlemektedir.

### Sınıf Öğretmenlerinin Öğretimsel Yaşantılarda Doğrudan Karşılaştıkları Stres Kaynaklarına Yönelik Görüşleri

Öğretimsel yaşantılarda öğretmenlerin karşılaştıkları stres unsurları; veli müdahaleleri, şikâyetler, üstlenilen öğretim sorumlulukları, idari sorumluluklar, sınıfta karşılaştıkları davranış sorunları, sınıf yönetim sorunları, kazanımlara erişme, zaman yönetimi, öğrenci seviye farklılıkları, ölçme ve değerlendirme sorunları, sınıf içi donanımlar ve kaynaklar, öğrencideki motivasyon eksikliği, öğrenci güvenliği ve sağlığı ile tutulan nöbetler olmak üzere 14 kod altında toplanmıştır.

Aşağıda öğretmenlerin sınıf ortamında doğrudan yaşadıkları strese yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

*Ö10. "Velinin öğrenci potansiyelinin üzerinde başarı beklemesi bende stres yaratıyor. Bu yöndeki öğrenci velisinin beklentisini karşılayamadığım zaman veli beni yetersiz öğretmen olarak görüyor ve eleştiriyor."*

*Ö1. "Velinin kurduğum sınıf düzenine dahil olmaya çalışması ve beni yönetmeye çalışması strese neden oluyor."*

Öğretmenlerin öğrenci şikâyetlerine ilişkin yaşadıkları strese yönelik görüşlerine doğrudan yer verilmiştir.

*Ö7. "Öğrenciler sürekli birbirlerinden şikâyetçi oluyorlar. Aynı hataları yapmalarına rağmen hiç ders çıkarmıyorlar."*

*Ö2. "Yaşadığım en büyük stres kaynağı konuları yetiştirmek. Çünkü hangi hafta hangi konuda olduğumuz okul idaresince yakından takip ediliyor."*

*Ö6. "Eğitime katkısı olmayan evrakların istenmesi tamamen stres kaynağı. Özellikle son dakika istenenler."*

*Ö11. "En büyük stres kaynağı öğrenci davranış problemleri. Çünkü davranışı sorunlu olan çocuk bütün sınıfı ve öğrenme sürecini olumsuz etkiliyor."*

*Ö4. "Sınıf kurallarını düzenli bir şekilde 1. sınıftan itibaren oturtunca sınıf yönetimi ve disiplininde herhangi bir zorluk yaşamıyorum. Ama farklı bir sınıfı devralmışsam bazı disiplin problemleri yaşıyorum."*

*Ö9. "Sınıftaki en büyük stres kaynağım anlattığım konunun anlaşılıp anlaşılmadığı ve yeterli etkinlikleri yapıp yapmadığımızdır."*

*Ö7. "En büyük stres kaynağım konuları yetiştirmek. Bunun için ek zamana ihtiyaç duyuyorum."*

*Ö8. "Müfredatın yoğun olması nedeniyle konulara gerektiğinden az zaman veriyorum."*

*Ö1. "Sınırlı süreden ötürü isteyen her öğrenciye söz hakkı veremiyorum. Bu da bende strese neden oluyor."*

*Ö10. "İyi ki sınav hazırlamak gibi bir zorunluluğum yok. Fakat öğrencilerin ileride sınavlara girecek olmaları bende stres yaratıyor. Onları bu konuda da hazırlamak istiyorum."*

*Ö7. "Öğrenci başarısını değerlendirirken çok düşünüp strese giriyorum. Adaletli olup doğru kararlar alma ilkokul öğrencilerini değerlendirmek için çok zor."*

*Ö11. "Sınıfta araç gerecin az olması bende stres yaratıyor. Her şeyi öğretmenin bulma sorumluluğu bizi daha çok yoruyor ve kaygılandırıyor."*

*Ö4. "Müfredatın 4. Sınıf düzeyi için çok ağır olduğunu düşünüyorum. Sürekli ders yapmak çocukları çok yoruyor. Öğretmende müfredata göre konuları vermek ve vaktinde yetiştirmek için sürekli strese giriyor."*

*Ö8. "İlgisiz öğrenciler tüm sınıfın uyumu bozuyor."*

*Ö5. "Öğrencinin ilgisinin çabuk dağılması beni zihnen, bedenen yoruyor."*

*Ö3. "Sınıfta yaşadığım en büyük stres kaynağı öğrencilerden herhangi birinin başına tehlikeli bir şey gelmesidir. Düşmesi, çarpması veya birden hastalanması beni strese sokuyor."*

*Ö7. "Eğer sınıfta sağlık ve güvenlikle ilgili risk altında bir öğrenci varsa stres oluyorum bir şey olacak mı diye. Örneğin şeker veya çölyak hastası gibi."*

*Ö12. "Okul nöbetleri başlı başına bir stres kaynağıdır. Özellikle bahçeyi kontrol etmek daha zor. Bütün sorumluluk öğretmene veriliyor. Bir öğretmen bütün öğrencileri nasıl kontrol edebilir?"*

Araştırmaya katılan öğretmenler onları doğrudan etkileyen stres kaynakları olarak veli müdahaleleri ve baskısı, öğrenci veya veli şikâyetleri ile sınıfta çözmek zorunda kaldıkları davranış problemlerini görmektedirler. Bunu; öğrenci motivasyon eksiklikleri, müfredatı yetişme ve iş yükü fazlalığı, zaman yönetim sorunları izlemektedir. Veli baskısı, müfredatı yetiştirme, olumsuz davranışları düzeltmeye ayrılan zaman öğretmeni fazlasıyla meşgul etmekte ve sınıftaki performansını etkileyerek ve ciddi bir stres kaynağı oluşturmaktadır.

### Sınıf Öğretmenlerinin Öğretimsel Yaşantılarda Dolaylı Olarak Karşılaştıkları Stres Kaynaklarına Yönelik Görüşleri

Öğretimsel yaşantılarda öğretmenlerin dolaylı olarak karşılaştıkları stres unsurları; başarısız olma kaygısı, mesleki beklenti düzeyleri, yaşadıkları ekonomik sorunlar, akut sağlık sorunları, psikolojik duygu durum, kişilik, mesleki tükenmişlik ve yorgunluk, formasyon eksiklikleri, mesleki statü algısı, yetersiz özlük hakları, mesleki gelişime ayrılan zaman yönetim sorunları olmak üzere 11 kod altında toplanmıştır.

Aşağıda öğretmenlerin sınıf ortamında dolaylı olarak yaşadıkları strese yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

© 2021 NEF JOURNAL. All rights reserved. http://www.nefjournal.org

*Ö1. "Velilerin çocuklarının bütün kötü davranışlarını öğretmenin düzeltmesini beklemeleri bende stres yaratıyor."*

*Ö8. "Başarısı düşük öğrenci velisine açıklama yapmak bende stres oluşturuyor. Neyi nasıl diyeceğimi önceden düşünüyorum. Kaygılanıyorum."*

*Ö4. "Velinin sürekli iyi şeyler duyma isteği beni strese sokuyor."*

*Ö7. "Velinin bizleri öğretmen gibi değil, bir bakıcı gibi algılaması, ailede öğretilmesi gereken tutum ve davranışları bizden beklemesi başlı başına stres kaynağı oluyor."*

*Ö5. "Yaşadığım ekonomik sorunlar aklıma geldikçe bir öğretmen olarak kendimi mesleğime tam veremediğimi düşünüyorum."*

*Ö10. "Bağırarak konuşmaktan sesim sürekli kısık. Bazen öğrenci bile ne dediğimi anlamıyor."*

*Ö4. "Sinirli ve baskın bir kişiliğim var. Öğrencileri kontrol etmeyi seviyorum. Yapamadığımda strese giriyorum. Sevilmediğimi düşünüp, başarısız olmuş gibi hissediyorum."*

*Ö9. "Öğrencilerin derse yeterli ilgiyi göstermemesi, motivasyonlarının düşük olması benim de kendimi yetersiz hissetmeme neden oluyor."*

*Ö8. "Öğrenci motivasyonu düştüğünde ve sınıfta çözemediğim bir sorun olduğunda kendimi suçluyorum."*

*Ö7. "Yaptığımız işin tam karşılığın almadığım düşünmek beni strese sokuyor."*

*Ö12. "Ders dışı idarenin verdiği görevlerle uğraşmak benim için büyük zaman kaybı. Evrakların zamansız ve arka arkaya istenmesi, müfredatın yetişmemesi beni strese sokuyor."*

Araştırmaya katılan öğretmenler onları dolaylı (mesleki) olarak etkileyen stres kaynakları olarak en çok mesleki tükenmişlik ve motivasyon eksikliği ile mesleki statüye ilişkin yaşanan kaygıları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu, ekonomik sorunlar ve yetersiz özlük haklarının oluşu izlemektedir.

## SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel stres kaynaklarının belirlenmesini kapsayan araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin biri hariç hepsi öğretimsel stres yaşadığını belirtmektedir. Öğretmenler doğrudan yaşadıkları en büyük stres kaynağı olarak veli müdahaleleri ve baskılarını görmekte, bu durumu davranış problemi kaynaklı şikâyetlerle uğraşma izlemektedir. Öğretmenlere göre dolaylı olarak onlarda stres yaratan etkenlerin başında ise mesleki motivasyon düşüklüğü, mesleki tükenme ve yorgunluk, mesleki statü azalması gelmektedir.

Öğretmene yönelik veli müdahaleleri ve baskıları, velilerin çocuklarının haksızlığa uğradığını düşünmeleri, bekledikleri başarıyı bulamamaları, özel ilgi beklemeleri veya öğretmen ve okula karşı ön yargılı olmaları nedeniyle olabilmektedir. Ancak bu tutumların altında yatan nedenlerden biri de eğitim sistemine ve öğretmene olan güvensizlik olabilmektedir. Velilerin öğretmeni ve öğrenme sürecini hem aksatan hem de tutumları öğretmenler için de önemli bir stres kaynağı olmakta öğretmenleri mesleki bir yılgınlığa ve psikolojik bir travmaya sürüklemektedir (Açıkgöz et al., 2023; Koç, 2020; Sağbaş & Özkan, 2022).

Öğretmenleri strese sokan bir diğer önemli değişken ise sınıfta yaşanan davranış sorunları ve sonrasında gelen şikâyetlerle uğraşmaktır. Öğrenciler arasında artan şiddet olayları, ilgi ve motivasyon eksiklikleri, disiplin problemleri, şikâyet etme alışkanlığının yaygınlığı vb. asli görevi öğrenme öğretme sürecini yönetmek olan öğretmeni strese sokmaktadır. Öğrencilerde artan davranış sorunlarının psikososyal nedenlerinin başında yaşadıkları çevre, aile ortamı ve etkileştikleri patolojik durumlar yatmaktadır. Ne yazık ki, çocukların şiddet algısının farklılaştığı, şiddete maruz kalma veya tanık olmanın arttığı, şiddet eğilimlerinin meşrulaştırılmaya çalışıldığı sosyal medya uygulamalarına bağımlılıkların geliştirildiği, çocukluk döneminde artan davranım bozuklukları okullarda artık daha fazla görülmektedir (Karadağ, 2023). Öğretmenlerde mesleki yabancılaşma ve motivasyon düşüklüğünün temel nedenleri arasında öğretmenin mesleki başarı, verim ve doyuma ulaşamaması bulunmaktadır. Öğretmenlik bir sevgi ve ideal mesleğidir. Eğer veli, öğrenci, okul yönetimi veya eğitim politikaları bu sevgiye hizmet etmiyorsa öğretmenlerin mesleki motivasyonlarını sürdürebilmeleri mümkün olmamaktadır. Bunun yanında mesleki statü de öğretmenleri motive eden bir güçtür. Bireyin sahip olduğu mesleğin toplum içindeki değerini, saygınlığını ve önemini gösteren bir terimdir (Gülmez & Özdemir, 2023; Karabay, 2023). Öğretmenlerin mesleki statülerini düşük görmeleri öğretmenlik mesleğinin gitgide daha stresli ve zor olduğu sonucu ile ilişkilendirilebilir. Öğretmenlerin mesleğe yönelik yaşadıkları güçlükler, genellikle motivasyon kaybına neden olmakta, tükenmişlik, yorgunluk ve düşük statü algısına yönelik bulguları desteklemektedir. Araştırma bulgularına dayalı olarak; öğretmenlerin öğretim yaşantılarından kaynaklanan stres unsurlarının tespit edilip, çözüm önerilerine yönelik hem uzun hem de kısa vadede planlamaların yapılması, en çok yaşadıkları stres

kaynaklarının nedenlerinin araştırılıp öğretmenlerin bu konudaki dayanıklılıklarının ve mesleki niteliklerinin arttırılması, veli müdahaleleri ve şikâyet yönetimi ile ilgili kurumsal önlemlerin alınması, mesleğe ilişkin olumsuz statü algısının eğitim paydaşları dahil edilerek beklenti ve ihtiyaçlar kapsamında incelenmesi, öğretmenlik mesleğinin tercih edilebilirliğinin arttırılması, öğretmenlik mesleğinin toplumsal imajına katkı sağlayacak yeniliklerin getirilmesi, okulda öğrenci davranışlarını kontrol edecek disiplin yönetmeliklerinin oluşturulması, öğretmenlere yönelik öğretimsel stresle mücadele model ve programları oluşturulması, öğretmenliğin yüksek stresli bir meslek olması nedeniyle bu kapsamda değerlendirip iş kanununda gerekli düzenlemelerin yapılması, öğretmenlerdeki iş stresini azaltıcı özlük haklar tanınması önerilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yaşadıkları öğretimsel stres kaynaklarının tespitine yönelik araştırmaların yapılması önerilmektedir.

## Araştırmacının Beyanı

***Araştırmacıların katkı oranı beyanı:*** Araştırma tek yazarlıdır.

***Çatışma beyanı:*** Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## Kaynakça

Açıkgöz, M., Taşkın, E., Taşkın, A. Ü. & Özbay, E. (2023). Öğretmenlik mesleğinde stres yönetimi. *International Academic Social Resources Journal, 8*(54), 3869-3880.

Akdemir, A., Girgin, S., & Girgin, Ü. (2021). İlkokul müdürlerinin iş stresi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Ulakbilge, 58*, 363-382.

Aslan, M., & Bakır, A., A. (2018). Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları örgütsel stres kaynakları. *Cumhuriyet International Journal of Education, 7*(4), 349–365.

Aydın, M. (2022). Öğretmenlerin meslekleriyle ilgili yaşadıkları stresin kaynakları ve stres yaşamalarına neden olan etkenlerin incelenmesi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, 8*(16), 501-509.

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ SBE Dergisi, 7*(1), 231-274.

Bilge, Y., Zümrütkal, E., E., Arslan, Y. & Kıraslan, E. (2023). Öğretmenlerin algılanan stres düzeylerinin incelenmesi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies, 9*(28), 9-19.

Bilgili, H., & Tekin, E. (2019). Örgütsel stres, örgütsel bağlılık ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi üzerine bir araştırma. *Opus International Journal Of Society Researches, 11*(18), 2165-2200.

Bozkurt, N. (2004, Temmuz 6–9). *İlköğretim öğretmenlerinde, stres yaratan yaşam olayları ve stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi* [Bildiri sunumu]. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, Türkiye.

Bulut, N. (2005). İlköğretim öğretmenlerinde, stres yaratan yaşam olayları ve stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13*(2), 467-478.

Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (S. B. Demir & M. Bütün, Eds. & Trans.) [Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches]. Siyasal Kitabevi.

Çam, E. (2004). Çalışma yaşamında stres ve kamu kesiminde kadın çalışanlar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1*(1), 1-10.

Çardak, M. (23002). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş doyumu ile stresle basa çıkma yolları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi.

Çargan, O. (2018). Stresin çalışanların performansı üzerine etkileri: Öğretmenler üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage. https://www.ceil-conicet.gov.ar/wp-content/uploads/2018/04/CRESWELLQualitative-Inquary-and-Research-Design-Creswell.pdf adresinden erişilmiştir.

Doğan, F. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.

Doğmuş, I., & Yıldırım, S. (2023). Sınıf öğretmenlerinin iş stresinin psikososyal risk faktörlerine göre incelenmesi: Iğdır Tuzluca örneği. *Journal of Academic Perspective on Social Studies, (1),* 38-53

© 2021 NEF JOURNAL. All rights reserved. http://www.nefjournal.org 

Engin, A., & İpek, M. (2020). Öğretmenlerin stres kaynakları, stresle baş etme yolları ve okul aile yaşam çatışma düzeylerinin belirlenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi, 6*(2), 183-218.

Erken, B. (2006). Özel ve resmi ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş tatmini ve iş streslerinin karşılaştırılması, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Dönem Projesi, Edirne. https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/trakya/227/Bet%C3%BCl%20erken.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden erişilmiştir.

Göksoy, S., & Argon, T. (2014). Okullarda öğretmenleri engelleyici ve destekleyici stres kaynakları. *Journal of Teacher Education and Educators, 3*(2), 245-271.

Gülbeyaz, O. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi.

Gülmez, H., & Özdemir, T. (2023). Sınıf öğretmenlerinin mesleki yabancılaşma ve motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(1), 427-448.

Karabay, E. (2023). Öğretmenlerin meslek statüsüne yönelik algılarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal, 9*(117), 9241-9249.

Karadağ, F. (2023). Ruhsal ve davranışsal sorunları olan çocuklarda okul ziyaretleri ve okul sosyal hizmeti uygulamaları. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, 21*,72-88.

Kaplan, V. (2021). Öğretmenlerin psikolojik sermaye ve örgütsel stres kaynaklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes Akademi, 35*(1), 111-136.

Kaplanoğlu, E., (2014). Mesleki stresin temel nedenleri ve muhtemel sonuçları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, 64,* 131-150.

Koç, M. H. (2020). Zor velilerle baş etme stratejilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi, 10*(2), 394-411.

Okutan, M., & Tengilimoğlu, D. (2002). İş ortamında stres ve stresle başa çıkma yöntemleri: bir alan uygulaması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4*(3), 15-42.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 323-343.

Özgenel, M., & Canuylasi, E. M. (2021). Okul müdürlerinin yıkıcı liderlik davranışlarının örgütsel strese etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(3), 1652-1664.

Parlak, N., Yurdakul, F., Kalender, M., Üngör, B. & Uçar, F. Ü. (2023). Öğretmenlik mesleğinde stres faktörleri. *International Academic Social Resources Journal, 8*(52), 3342-3349

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Yayıncılık.

Pehlivan, E., Ç, C, Gedik, İ., Ergene, İ, N., & Yıldırım, Ç. (2023). Öğretmenlerin stres kaynaklarının belirlenmesi. *International Academic Social Resources Journal, 8*(51), 3111-3119.

Sağbaş, Ö., N., & Özkan, C. (2022). Veli ile yaşanan çatışmanın öğretmen performansına etkisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 12*(1),414-433.

Sezer, A., Çavuş, H., Güçlü, İ., Bulut, F., Kaya, E., Kaya, T., & Bilen, F. (2024). Eğitim kurumlarında örgütsel stres ve stres faktörleri üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 10*(6), 2769-2781.

Şanlı, Ö. (2017). Öğretmenlerin algılan stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(61), 385-396.

Yanardağ, U., & Dikmen, T. (2020). Öğretmenlerin stres düzeyleri üzerine karma bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31,* 120-136.

Yavan, Ö., & Pekkaya, M. (2017). Mesleki streste etkili ana faktörlerin önem derecelerinin belirlenmesi: Bir üniversitede uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13*(13), 962-974.

Yetim, E., & Çevik, D, D. (2019). Bir iş sağlığı konusu olarak öğretmenlerde iş stresi ve başa çıkma yolları: Alan araştırması. *Journal of Awareness, 3*(5), 637-652.

Yetişir, A., N. (2011). *İlköğretim okulu öğretmenlerinde stres yaratan yönetici davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlara tepkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

Yıldız, B. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin iş stresi, örgütsel bağlılık ve iş doyumuna yönelik algılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yılmaz, A., & Ekinci, S. (2006). Örgütsel yaşamda kamu çalışanlarının örgütsel stres kaynakları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 11*(1), 31-58.

Yılmaz, K., Ö. (2015). İlkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin çatışma çözme becerileri ile stresle başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişki (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Yin, R. K. (2011). *Applications of case study research.* Sage. https://us.sagepub.com/en-us/nam/node/54068/print adresinden erişilmiştir.

Yolak, B. (2016). *İlkokul öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarıyla kurumsal bağlılık arasındaki ilişki* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Yeditepe Üniversitesi

Yüksel, A., Kaya, S., Düzgün, Ç., & Tokses, E. (2022). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin stres kaynakları. I*nternational Social Sciences Studies Journal, 8*(103), 3477-3484.

© 2021 NEF JOURNAL. All rights reserved. http://www.nefjournal.org 